

(Ф 03.02–91)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Аерокосмічний факультет
Кафедра автоматизації та енергоменеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор

«_____» _____ 2019р.

Система менеджменту якості

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»

Галузь знань: 0502 «Автоматика та управління»
Напрямок підготовки: 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології»

Курс – 3,4

Семестр – 6,7

Аудиторні заняття – 99

Екзамен – 6 семестр

Самостійна робота – 111

Диференційований залік – 7 семестр

Усього (годин/кредитів ECTS) – 210/7,0

Індекс № Н - 1 - 6.050202 / 15-5.22

СМЯ НАУ РНП 07.01.05-01-2019

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 07.01.05 – 01-2019
		Стор. 2 із 10	

Навчальна програма дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів» розроблена на основі освітньо-професійної програми та навчального плану № Н-1-6.050202/15 підготовки фахівців освітнього ступеня «Бакалавр» за напрямом 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» та відповідних нормативних документів.

Навчальну програму розробив:

старший викладач кафедри автоматизації
та енергоменеджменту, к.т.н.

_____ Н. Тимошенко

Навчальна програма обговорена та схвалена на засіданні випускової кафедри напряму 6.050202 «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології» – кафедри автоматизації та енергоменеджменту, протокол №__ від «__»_____2019 р.

Завідувач кафедри _____ В. Захарченко

Навчальна програма обговорена та схвалена на засіданні науково-методично-редакційної ради аерокосмічного факультету, протокол №__ від «__»_____2019 р.

Голова НМРР _____ В. Кравцов

УЗГОДЖЕНО

Декан аерокосмічного факультету

_____ С. Дмитрієв
«__»_____2019 р.

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

Контрольний примірник

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 07.01.05 – 01-2019
		Стор. 3 із 10	

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів» розроблена на основі «Методичних вказівок до розроблення та оформлення навчальної та робочої навчальної програм дисциплін», введених в дію розпорядженням від 16.06.2015р. №37/роз.

Дана навчальна дисципліна має велике значення при формуванні у студентів поняття життєвого циклу виробу (системи), вмінь складати вимоги до надійності та живучості систем для усіх стадій їх життєвого циклу, а також розрахувати їх показники. Комплекс знань, що формується цією дисципліною, відноситься до засад фахової підготовки, від якого залежить, усвідомлений вибір засобів автоматизації управління виробничими процесами на транспорті.

Мета викладання дисципліни – є вивчення методів, методик та алгоритмів оцінки надійності засобів автоматизації та здобуття практичних навичок розрахунку та аналізу надійності автоматизованих систем і побудови автоматизованих систем контролю та діагностування.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни є:

- оволодіння методами складання структурних схем розрахунку надійності і розрахунку показників надійності;
- оволодіння методами аналізу характеристик контролепридатності та формування вимог до засобів контролю і діагностування;
- досягнення рівня знань, достатнього для успішного використання в розробці систем та засобів контролю та діагностування засобів автоматизації.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- основні принципи, що визначають підвищену увагу до проблем надійності та живучості складних систем;
- мету, задачі і головні завдання теорії надійності;
- основні поняття випадкового та невизначеного процесів;
- методи, методики та алгоритми визначення надійності складних систем;
- основні показники і закони теорії надійності та живучості;
- характеристики випадкового процесу;
- основні принципи підвищення надійності складних систем;
- основні напрямки розвитку автоматизованих систем та засобів контролю та діагностування (АЗКД);
- методи прогнозування технічного стану об'єкту;
- методи контролю об'єктів;
- принципи побудови АЗКД.

Вміти:

- складати структурно-логічні схеми надійності систем;
- самостійно здійснювати розрахунок надійності систем за характеристиками надійності їх складових елементів;

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 07.01.05 – 01-2019
		Стор. 4 із 10	

- обґрунтовувати заходи підвищення живучості складних систем;
- задавати технічні вимоги до функціональних модулів АЗКД;
- прогнозувати технічний стан об'єкту діагностування;
- розробляти алгоритми контролю та діагностування.

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з чотирьох навчальних модулів, а саме:

- навчального модуля **№1 «Основи теорії надійності»;**
- навчального модуля **№2 «Методи підвищення надійності технічних засобів, живучість складних систем»;**
- навчального модуля **№3 «Технічна діагностика автоматизованих систем»;**
- навчального модуля **№4 «Прогнозування технічного стану систем та засоби контролю»**, кожен з яких є логічно завершеною, відносно самостійною, цілісною частиною навчальної дисципліни, засвоєння якої передбачає проведення модульної контрольної роботи та аналіз результатів її виконання.

Навчальна дисципліна «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів» базується на знаннях таких дисциплін, як: «Вища математика», «Загальна фізика», «Теорія автоматичного керування», «Електроніка та мікропроцесорна техніка» та є базою для вивчення таких дисциплін, як: «Автоматизація технологічних процесів та виробництв», «Комп'ютерно-інтегровані комплекси та системи керування на транспорті» та інших.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Модуль №1 «Основи теорії надійності».

Тема 2.1.1. Загальні відомості з теорії надійності.

Вступ. Мета та задачі визначення дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів». Загальні відомості з теорії надійності. Основні терміни і визначення. Фактори, що впливають на надійність автоматизованих систем і комплексів.

Тема 2.1.2. Випадкові величини та їх характеристики.

Загальна характеристика випадкових процесів. Визначення статичних характеристик випадкових процесів. Моделювання випадкових процесів. Стационарні випадкові процеси.

Тема 2.1.3. Загальні характеристики відмов та несправностей автоматизованих систем і комплексів.

Загальні відомості про відмови та несправності. Класифікація відмов. Модель виникнення та розвитку відмов. Параметричні та поступові відмови. Відмови, що викликані старінням матеріалів.

Тема 2.1.4. Показники надійності невідновлювальних об'єктів

Статистичні оцінки показників надійності невідновлюваних систем. Визначення та числові характеристики: показники безвідмовності, щільність розподілу наробітку на відмову, інтенсивність відмов, середній наробіток на відмову. Залежність між окремими характеристиками надійності.

Тема 2.1.5. Показники надійності відновлювальних об'єктів.

Потік відмов та його властивості. Параметр потоку відмов. Характеристики безвідмовності відновлювальних об'єктів. Показники ремонтпридатності. Імовірність відновлення та невідновлення. Частота відновлення. Інтенсивність відновлення. Комплексні показники надійності: коефіцієнт готовності, коефіцієнт простою.

Тема 2.1.6. Математичні моделі законів розподілу в теорії надійності.

Поняття життєвого циклу виробів. Основні закони теорії надійності. Експоненціальний (показниковий) закон розподілу, нормальний (Гауссовський) закон розподілу, розподіл Релея, розподіл Вейбулла. Їх визначення та числові характеристики.

2.2. Модуль №2 «Методи підвищення надійності технічних засобів, живучість складних систем»

Тема 2.2.1. Класифікація методів підвищення надійності.

Заходи, що використовуються для підвищення надійності технічних засобів. Системні методи підвищення надійності. Структурні методи. Конструктивні та експлуатаційні.

Тема 2.2.2. Структурні схеми розрахунку надійності.

Розкриття поняття структурна схема системи. Складання структурних схем для розрахунку надійності. Розрахунок надійності нерезервованих систем. Надійність обладнання при основному з'єднанні елементів.

Тема 2.2.3. Резервування, як метод підвищення надійності.

Класифікація методів резервування систем. Розрахунок надійності резервованих систем. Основні поняття та визначення. Загальне постійне резервування. Загальне резервування заміщенням. Роздільне резервування з постійно включеним резервом. Роздільне резервування заміщенням.

Тема 2.2.4. Основні етапи розрахунку надійності складних систем.

Поділ системи на елементи. Формування поняття відмов для елементів і систем. Логічна схема розрахунку надійності системи. Вибір методу розрахунку надійності. Синтез аналітичної моделі системи.

Тема 2.2.5. Живучість технічних засобів автоматизації.

Поняття живучості. Основні відмінності живучості від надійності системи. Статична живучість. Динамічна живучість. Методи оцінки живучості елементів систем. Критерії оцінки живучості.

2.3. Модуль №3 «Технічна діагностика автоматизованих систем»

Тема 2.3.1. Загальні відомості з технічної діагностики.

Основні поняття та визначення. Об'єкт, мета та завдання технічної діагностики. Технічні стани об'єкту діагностування. Методи технічного діагностування.

Тема 2.3.2. Статистичні методи розпізнання.

Визначення та основні теоретичні відомості. Метод гіпотез (метод Байєса). Метод Вальде (метод послідовного аналізу)

Тема 2.3.3. Методи статистичних розв'язків.

Визначення та основні теоретичні відомості. Метод мінімального ризику. Метод мінімальної кількості помилкових розв'язків. Метод мінімаксу.

Тема 2.3.4. Логічні методи розпізнання.

Визначення та основні теоретичні відомості. Логічна модель об'єкту контролю і діагностики. Побудова функціональної моделі. Таблиця несправностей. Алгоритм пошуку відмов.

Тема 2.3.5. Раціональні умовні алгоритми пошуку несправностей.

Критерії вибору перевірок раціональних умовних алгоритмів пошуку несправностей. Побудова графу пошуку несправностей.

Тема 2.3.6. Діагностичні моделі та їх параметри.

Типи діагностичних моделей. Основні визначення та їх характеристики.

Тема 2.3.7. Оцінка інформативності діагностичних параметрів.

Загальні положення. Визначення стану об'єкта. Класифікація діагностичних параметрів. Вибір параметрів для діагностичного контролю.

Тема 2.3.8. Алгоритм контролю працездатності динамічних систем.

Загальний підхід до побудови алгоритму контролю цифрового пристрою. Алгоритм контролю працездатності.

2.4. Модуль №4 «Прогнозування технічного стану систем та засоби контролю»

Тема 2.4.1. Загальні положення прогнозного контролю.

Основні поняття та визначення прогнозування технічного стану систем. Життєвий цикл виробів та його характеристики. Основні поняття теорії прогнозування.

Тема 2.4.2. Методи прогнозування технічного стану.

Метод аналітичного прогнозування. Метод ймовірнісного прогнозування. Інтергальний метод прогнозування.

Тема 2.4.3. Об'єм контролю та контролепридатність.

Основні поняття та визначення теорії контролю. Методи побудови моделей об'єкта контролю. Основні характеристики контролепридатності.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 07.01.05 – 01-2019
		Стор. 7 із 10	

Вимоги до контролепридатності об'єкту контролю. Показники контролепридатності.

Тема 2.4.4. Самоконтроль і прогнозування технічного стану автоматизованих систем і комплексів.

Принципи організації самоконтролю. Достовірність самоконтролю. Раптові, поступові відмови об'єкта контролю. Алгоритм прогнозування технічного стану об'єкту контролю.

Тема 2.4.5. Достовірність контролю і його показники.

Помилкові рішення при контролі. Стахостичних граф прийняття рішень при контролі. Достовірність контролю «придатний» та «непридатний». Абсолютна достовірність контролю. Ймовірність прийняття правильних та помилкових рішень при контролі.

Тема 2.4.6. Ефективність контролю.

Показники ефективності контролю. Технічний та економічний показники ефективності контролю. Методи визначення технічного та економічного показників ефективності контролю. Економічний показник ефективності контролю для об'єктів одноразового використання.

Тема 2.4.7. Ризики виробника і замовника.

Ризик виробника при контролі параметра. Ризик замовника при контролі параметра. Ризики виробника і замовника об'єкта контролю. Графічна інтерпретація областей інтегрування для ризиків виробника і замовника.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

3.1. Основні рекомендовані джерела

3.1.1. Надійність та діагностика електрообладнання: навч. посібник / В.М. Казак, Б.І. Доценко, В.П. Кузьмін [та ін.]. – К. : НАУ, 2013. – 280 с.

3.1.2. Доценко Б.И., Игнатов В.А., Казак В.Н. Системы автоматизированного контроля: Учебное пособие. – К.: КМУГА, 1995 г. – 148 с.

3.1.3. Основи надійності та живучості систем автоматики: навч. посібник / Казак В.М., Т.В. Аверіна – К. : НАУ, 2013. – 184 с.

3.1.4. Рябинин И.А. Надежность и безопасность структурно-сложных систем./ И.А. Рябин. – Санкт-Петербург: Политехника, 2000. – 248 с.

3.1.5. Дианов В.Н. Диагностика и надёжность автоматических систем: учебное пособие / В.Н. Дианов. – 3-е изд., стереотип. – Москва: МГИУ, 2007. – 160 с.: ил.

3.1.6. Абрамович О.О. Надійність і діагностика технічних систем: навчально-методичний посібник / О.О. Абрамович, В.М. Грібов, Ю.В. Грищенко [та ін.]. – Київ : НАУ, 2005. – 120 с.

	Система менеджменту якості. Навчальна програма навчальної дисципліни «Надійність та діагностування автоматизованих систем і комплексів»	Шифр документа	СМЯ НАУ НП 07.01.05 – 01-2019
		Стор. 8 із 10	

3.2. Додаткові рекомендовані джерела

3.2.1. ДСТУ 2389-94 Технічне діагностування та контроль технічного стану. Терміни та визначення / Київ, Держстандарт, 1994 р 32с.

3.2.2. Вентцель Е.С. Теория вероятностей : учебник / Е.С. Вентцель. – 7-е издание, стереотипное. – Москва : Высшая школа, 2001. – 575 с. : ил.

